

مقایسه عوامل مرتبط با پرخشگری در مردان تکواندوکار حرفه‌ای و نیمه‌حرفه‌ای و تحلیل جامعه‌شناختی اعتقادات مذهبی در آنها

مجتبی سالمی خوزانی^۱، محمدعلی اصلانخانی^۲، کاوه خبیری^۳، رضا بهدري^۴

چکیده

پرخشگری پدیده‌ای عمومی است که ورزشکاران به طور مستقیم یا غیرمستقیم با آن سروکار دارند. به ندرت می‌توان موضوعی یافت که به اندازه پرخشگری و خشونت در ورزش قابل توجه باشد. تبیین علل و رفتار خشونت آمیز در نوع بشر غالباً موضوع پژوهش‌ها در علم جامعه‌شناسی است. در این مقاله، این مسئله بین ۳۰۰ نفر از ورزشکاران حرفه‌ای و نیمه‌حرفه‌ای تکواندو در دو گروه ۱۵۰ نفره مورد بررسی قرار گرفت. در پایان نیز مدل پرخشگری تکواندوکاران حرفه‌ای تحلیل جامعه‌شناختی شد. روش استفاده شده پیمایش است. در نهایت از بین انواع پرخشگری‌ها، پرخشگری کلامی در بین ورزشکاران حرفه‌ای بیشتر بوده و باقی انواع پرخشگری تفاوت زیادی نداشته است، همچنین بین مؤلفه اعتقادات مذهبی با پرخشگری رابطه معناداری حاصل نشد.

واژگان کلیدی: ورزشکاران، حرفه‌ای، تکواندو، پرخشگری کلامی، پرخشگری بدنی، اعتقادات

مذهبی

فصلنامه مطالعات فرهنگی اجتماعی المپیک • سال اول • شماره اول • زمستان ۹۸ • صص ۶۱-۴۱

تاریخ دریافت مقاله: ۹۸/۱۱/۲۱ تاریخ پذیرش مقاله: ۹۸/۱۲/۲۲

۱. دکترای جامعه‌شناسی ورزشی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
۲. استاد و عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران، نویسنده مسئول،
(maslankhani@yahoo.com)

۳. دکترای فیزیولوژی ورزشی، استاد و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی
۴. دکترای تخصصی ورزشی، استاد و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی

مقدمه و بیان مسئله

انسان‌ها به عنوان موجوداتی اجتماعی، روابط بین فردی خود را در گستره وسیعی با افراد دیگر حفظ می‌کنند (بارتلمی، ۲۰۰۹). مطالعه پرخاشگری در ورزش به دلایل متعددی اهمیت دارد. پرخاشگری پدیده‌ای عمومی است که ورزشکاران اکثراً بطور مستقیم یا غیر مستقیم با آن سروکار دارند. به ندرت می‌توان موضوعی یافت که به اندازه پرخاشگری و خشونت در ورزش قابل توجه باشد. جرئت و رزی، دفاع از حقوق یا متعلقات یا بیان امیال و آرزوها را بر می‌گیرد. مردم معمولاً شخص با جرئت را پرخاشگر می‌دانند، در صورتی که کسی که از حق خود دفاع می‌کند با جرئت است و پرخاشگر نیست. پسرها پرخاشگرتر از دخترها هستند. این تفاوت در اغلب فرهنگ‌ها و تقریباً در همه سنین و نیز در اکثر حیوانات دیده می‌شود (سلحشور، ۱۳۹۰). پرخاشگری ممکن است بدنی، لفظی یا به صورت تجاوز به حقوق دیگران باشد این روان‌شناسان بین پرخاشگری وسیله‌ای و پرخاشگری خصمانه تمایز قائل شده‌اند (پان ۲۰۰۵ و کریگ ۲۰۰۶).

تبیین علل و رفتار خشونت آمیز در نوع بشر غالباً موضوع پژوهش‌ها در علم جامعه‌شناسی است. تحولات اجتماعی در سراسر جهان طی قرون اخیر، تأثیر شگرفی بر ساختار فرهنگی جوامع مختلف گذاشته است. خشونت حالتی از رفتار است که با استفاده از زور فیزیکی و یا غیر فیزیکی فردخشن خواسته خود را به دیگران تحمیل می‌کند. گروهی از صاحب‌نظران علوم رفتاری نظیر فروید و لورنز معتقدند که پرخاشگری رفتاری است که ریشه در ذات و فطرت انسان دارد. خشونت ممکن است در اثر خشم اتفاق افتد. هرگونه رفتاری که باهدف وارد نمودن آسیب به یک یا بیش از یک دیده صورت گیرد رفتار خشونت آمیز نام می‌گیرد. بعضی از محققین اظهار کرده‌اند که شاید رسانه‌های عمومی منجر به خشونت جوانان می‌شوند. خشونت، مقوله‌های مختلفی را در بر می‌گیرد که در تعریف آن باید ملحوظ شوند (ساندرلند^۱، ۲۰۱۴). گروهی پرخاشگری را رفتاری می‌دانند

1. Sunderland

که به دیگران آسیب می‌رساند یا بالقوه می‌تواند آسیب برساند. پرخاشگری ممکن است بدنی باشد (زدن-لگزدن-گاززدن) یا لفظی (فریادزدن، رنجاندن) یا به صورت تجاوز به حقوق دیگران (چیزی را به زور گرفتن)، نقطه قوت این تعریف عینی بودن آن است به رفتار قابل مشاهده اطلاق می‌شود (محمودی نیا، ۱۳۹۸). نقطه ضعف این است که شامل بسیاری از رفتارهایی است که ممکن است به طور معمول پرخاشگری تلقی نشود. به عبارتی دیگر، خشونت و پرخاشگری را از این منظر که در چارچوب روابط متقابل اجتماعی تعریف می‌شوند، می‌توان پدیده‌هایی اجتماعی تلقی نمود (تیموری، ۱۳۹۱).

این پدیده‌ها با توجه به مکان، زمان و متغیرهای اجتماعی مانند سن، جنس، نژاد، قومیت، طبقه اجتماعی و خرده فرهنگ‌های گوناگون در هر جامعه می‌توانند شکل‌های متفاوتی به خود بگیرند. مطالعه پرخاشگری در ورزش به دلایل متعددی اهمیت دارد. محققان علوم اجتماعی غالباً چنین استدلال می‌کنند که ورزش بازتابی از جامعه در کلیت خویش است. از این رو گفته می‌شود، ورزش جهانی کوچک از جامعه‌ای بزرگ‌تر است. گاهی رفتارهای پرخاشگرانه ناشی از یک احساس ناامنی است که در حقیقت این رفتار یک پاسخ دفاعی به وضعیت ناامنی است که در آن قرار گرفته است (محمودی نیا، ۱۳۹۸). متأسفانه غلبه رفتار خشن بازیکنان زیاد شده و امروزه، موضوع اصلی در رقابت‌های ورزشی شده است. انسان‌ها به عنوان موجوداتی اجتماعی، روابط بین فردی خود را در گستره وسیعی با افراد دیگر حفظ می‌کنند (بارتلمی، ۲۰۰۹). خشونت می‌تواند در سطح آگاهانه یا ناآگاهانه بروز نماید. تحلیل و بررسی علل رفتار خشونت آمیز در نوع بشر غالباً موضوع پژوهش در علوم مرتبط به جامعه‌شناسی از جمله جامعه‌شناسی ورزشی است. دانشمندان بر این موضوع که خشونت در نوع بشر ذاتی است، اتفاق نظر دارند. پرخاشگری وسیله‌ای رفتاری است در جهت رسیدن به هدفی خاص و پرخاشگری خصمانه رفتاری است در جهت آسیب رساندن به دیگران، بیشتر پرخاشگری‌های بین ورزشکاران کم سن و سال، از نوع «ابزاری» است (محمودی، ۲۰۰۶). ناکامی پرخاشگری را افزایش می‌دهد. پرخاشگری می‌تواند ناکامی‌های فشرده را رها سازد و نوعی تسکین موقتی برای فرد مزاحم آورد، اما پایان آن معمولاً رضایت‌بخش نیست. بعضی از محققان اظهار کرده‌اند که شاید رسانه‌های عمومی منجر به خشونت جوانان می‌شوند. خشونت، مقوله‌های مختلفی را در بر می‌گیرد که در تعریف آن باید ملحوظ شوند (بوشمان، ۲۰۱۰؛ بروئر، ۲۰۰۱). خشونت در ورزش

حرفه‌ای، به شکل امروزی خود، ابتدا در دهه ۱۹۶۰ و در عرصه رقابتهای حرفه‌ای بریتانیا ظاهر گردید و پس از آن در سایر کشورها پدیدار شد (برکوویز، ۲۰۰۳). زمانی اوباشگری و خشونت در ورزش حرفه‌ای به عنوان پدیده‌ای انگلیسی شناخته می‌شد، اما از حدود دو دهه پیش این پدیده در بسیاری از کشورهای اروپایی از جمله آلمان، هلند، ایتالیا، بلژیک و نیز کشورهای آمریکای لاتین به دل‌نگرانی عمده دست‌اندرکاران ورزش و بعضاً جامعه بدل شده است (ساندرلند، ۲۰۱۴؛ بکمند، ۲۰۰۶). در واقع، بخش قابل توجهی از طرفداران حرفه‌ای که برچسب اوباشگر به آنان زده شده است از دعوا و درگیری حداقل به اندازه تماشای مسابقه حرفه‌ای لذت می‌برند (دووال، ۲۰۱۱). بنابراین خشونت در ابعاد مختلف آن به ویژگی ورزش از جمله موارد جامعه‌شناختی است که به دلیل زوایای مختلف و گروه‌های گوناگون سن، جنسی و ... از جمله موارد قابل توجهی است که بررسی آن طی دهه اخیر جایگاه ویژه‌ای را به خود اختصاص داده است. حال این سوال مطرح است که مقایسه عوامل مرتبط با پرخاشگری در مردان تکواندو کار حرفه‌ای و نیمه حرفه‌ای و تحلیل جامعه‌شناختی اعتقادات مذهبی در آنها چه نتایجی را نشان می‌دهد و این مقاله به بررسی آن خواهد پرداخت.

۱. مبانی نظری

عامل مهم در اوباشگری، تولید خشونت در محیطی است که دارای خرده فرهنگ خاصی می‌باشد و این که هر نوع شناختی از این معضل باید به روشن ساختن حلقه‌های پیچیده رویدادهایی توجه نماید که در آغاز چنین خشونتی را تولید کرده و سپس آن را به سایرین تسری داده‌اند (بارتلو و آندرسون و بنجامین، ۲۰۰۵). الگوی فرهنگی مذکور در یک چشم‌انداز تاریخی قرار می‌گیرد که با الهام از تئوری «پویش متمدن کردن نوربرت الیاس، بر آمیزش تدریجی، ولی نامتوازن جوانان طبقه کارگر در فراگردی تأکید می‌کند که در جریان آن، هر چند که این جوانان به طور کامل در ورزش حرفه‌ای درگیر نمی‌شوند، اما گرایش به سمت تماشای مسابقات حرفه‌ای در آنان شکل می‌گیرد (بارتلو، ۲۰۰۵، آندرسون، ۲۰۰۸). به نظر الیاس، در جامعه‌ای با انحصار نسبتاً ثابت کاربرد قدرت فیزیکی، نه تنها نخبگان، بلکه اکثر مردم عموماً از هجوم‌های ناگهانی و یورش‌های خشونت‌آمیز به حیطة زندگی شخصی‌شان محافظت می‌شوند. در همین حال، اکثر افراد جامعه ملزم به سرکوب و کنترل تمایلات پرخاشجویانه و خشونت‌آمیزشان در برابر دیگران هستند. این

حالت از طریق والدین و در جریان جامعه‌پذیری به فرزندان منتقل می‌شود (برکویتز ۲۰۰۳). در عین حال، خشونت رسمی و بسیاری دیگر از انواع خشونت به تدریج به «پشت صحنه» برده می‌شوند و کنشهای خشونت‌آمیز منجر به ایجاد نگرانی و دلواپسی و احساس تقصیر بین مردم چنین جوامعی می‌شود (سامانی، ۲۰۰۸ و بارتلو و آندرسون و بنجامین، ۲۰۰۵). آیزنگ مدعی است که بین ویژگی‌های شخصیتی چون برون‌گرایی و رفتار انحرافی رابطه وجود دارد فرد برون‌گرا ماجراجو و مغرور است، سریعاً واکنش نشان می‌دهد (رستمی و همکاران، ۱۳۹۸، همتی، ۱۳۷۹). تمایل به پرخاشگری دارد، زود از کوره به در می‌رود (شوولتون، ۲۰۱۳)، احساسات وی در کنترلش نیست. او بدون تأمل و اندیشه عمل می‌کند (انجمن روان‌شناسان آمریکا ۲۰۰۰ و نصری، ۱۳۸۵). سازمان روانی فرد به گونه‌ای است که برای هر عامل تهدیدکننده‌ای از خود واکنش نشان می‌دهد و معمولاً یکی از رایج‌ترین واکنش‌ها به ناامنی، پرخاشگری است همچنین ناکامی هسته مرکزی شخصیت آدمی را مورد تعرض قرار داده و ویران می‌کند. نداشتن وضع روحی مطلوب به دلیلی ابتلا به برخی بیماری‌های روحی و روانی بحران‌های ناشی از دوره بلوغ و برخی خصوصیات رفتاری افراد از جمله اضطراب و هیجان، احساس حقارت، غرور و ... موجب بروز پرخاشگری می‌شود (رحمتی، ۱۳۸۲؛ شعبانی، ۱۳۸۵؛ حسینی، ۱۳۷۸). برخی عوامل مؤثر در این امر عوامل خانوادگی هستند. این عوامل عبارتند از:

الف) نحوه برخورد والدین با نیازهای کودک: معمولاً کودکی که وسایل و اسباب‌بازی مورد علاقه خود را در دست دیگری می‌بیند برانگیخته می‌شود و در صدر گرفتن آن حتی با اعمال خشونت می‌شود. تجربه نشانگر آن است که چنانچه در کودکی همیشه توقعات و انتظارات فرد برآورده شده باشد، بیشتر از کسانی که توقعات و انتظاراتشان برآورده نشده‌است، خشمگین و پرخاشگر می‌شود (درخشان‌پور). ب) وجود الگوهای نامناسب، داشتن الگوی مناسب در زندگی یکی از نیازهای انسان است زیرا انسان‌ها علاقه‌مند هستند که رفتار و کردار خود را مطابق با کسی که مورد علاقه خودشان است انجام دهند و چنین کسانی را راهنما و الگوی زندگی خود قرار دهند بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد که بیشتر کودکان پرخاشگر والدین خشن و متخاصمی داشته‌اند یعنی نه تنها کودک آنها از محبت لازم برخوردار نبود از الگوی پرخاشگری موجود در خانواده نیز تأثیر پذیرفته بود. د) تأثیر رفتار پرخاشگرانه: عده‌ای از افراد پرخاشگر و

زور گویی را تقیح نمی کنند، بلکه آن را نشانه شهامت و قدرت خود می دانند این افراد اعمال پرخاشگرانه خود و دیگران را مثبت موجه و حتی لازم می دانند و به آن صحنه می گذارند. ه) تشویق رفتار پرخاشگرانه: در مواقعی که رفتار پرخاشگرانه توسط والدین و دیگر افراد سبب تقویت مثبت و تثبیت این رفتار می شود. گاه با والدین یا مربیانی روبرو می شویم که به بهانه آموزش دفاع از خود به کودک می گویند «از کی نخوری» «توسری نخوری» و... که به طور وضوح به جای نشان دادن رفتارهای منطقی در مقابل برخورد با موانع شخصی را به پرخاشگری بی مورد تشویق می کنند. (و) تنبیه والدین و مربیان: والدین و مربیان که در برابر پرخاشگری و خشونت کودک عصبانی می شوند به صورت پرخاشگرانه او را تنبیه می کنند از تشدید این رفتار در او مؤثرند در چنین مواقعی تنبیه عامل فزاینده و تقویت کننده پرخاشگری است زیرا علاوه بر اینکه سبب خشم و احتمالاً پرخاشگری کودک می شود، شخص تنبیه کننده الگوی نامناسبی برای پرخاشگری کودک می شود (کریگ، ۲۰۰۶، بوشمان، ۲۰۱۰ و وانگ، ۲۰۱۲).

برخی از این عوامل عوامل محیطی می باشند. عواملی که در پیرامون زندگی انسان هستند می توانند در بروز یا تشدید پرخاشگری و تخفیف یا تعدیل آن اثرگذار باشند، برخی از اینگونه عوامل عبارتند از: الف) زندگی در ارتفاع خیلی بلند و تغذیه ناقص؛ پژوهش های به عمل آمده در میان سرخ پوستان قبیله کولا در میال آندورپرو، که به پرخاشگرترین انسان های روی زمین شهرت دارند حاکی از آن است که پرخاشگری این قبیله سه دلیل دارد: ۱. زندگی در ارتفاعات خیلی بلند کمبود مواد غذایی و بالاخره تغذیه ناقص، ۲. جویدن برگ کوکا که محتوی کوکائین و نوع مخدر است و سبب می شود مصرف کنندگان آن موقتاً احساس آرامش می کنند اما اثرات مصرف دراز مدت آن برای سوخت و ساز بدن زیان آور است و ۳. هنجار بودن پرخاشگری، در جامعه ای ممکن است پرخاشگری یک رفتار «هنجاری» تلقی شود لذا در مقایسه با جوامعی که چنین وضعیتی را ندارند (ماگزی، ۲۰۱۱). ب) تقویت پرخاشگری به علت ضرر و زیان اجتماعی - فرهنگی در بعضی مواقع به علت جنگ یا عوامل دیگر پرخاشگری در جامعه تقویت می شود. بدیهی است در چنین وضعیت پرخاشگری با فراوانی بیشتر در افکار با تخیلات و اعمال افراد آن جامعه مشاهده می شود چون جامعه به دلیل مقتضیات زمانی و مکانی خود پرورش آن را ضروری می داند. ج) مشاهدات اجتماعی، مشاهده وقایع و اتفاقاتی که در جامعه رخ

می‌دهد مانند درگیری‌های اجتماعی محدودیت‌های اجتماعی تبعیضات بی‌عدالتی‌ها.... سبب ایجاد خشم و پرخاشگری می‌شود (پان، ۲۰۰۹، راب، ۱۹۸۶ و ماچیور، ۲۰۰۴). در همین مورد، مورفی و همکارانش اذعان می‌نمایند که فرایند الحاق، یکی از ویژگی‌های مهم تاریخ اجتماعی قرن بیستم بریتانیا بوده است. در جریان این فرآیند، بخش‌های عمده‌ای از طبقه کارگر خود را به معیارهای رایج و مسلط نزدیک‌تر کرده و از معیارهای فرهنگ خیابانی فاصله گرفته‌اند» (هیگمن، ۲۰۰۵). به این ترتیب ملاحظه می‌شود که پژوهشگران مکتب لیستر در تبیین خشونت و اوباشگری طرفداران حرفه‌ای با الهام از نظریه فراگرد تمدن‌سازی نوربرت الیاس، با نگاهی تحلیلی و تاریخی پدیده مذکور را به آن دسته از گروه‌های اجتماعی نسبت می‌دهند که تحت تأثیر فرایند تمدن‌سازی قرار نگرفته‌اند. به زعم این پژوهشگران، اوباشگری مدرن در حرفه‌ای از اوایل دهه ۱۹۶۰، در پی مواجهه بریتانیا با کاستی‌های اجتماعی و اقتصادی و تشدید نابرابری‌ها - به عنوان مصداق‌های تمدن‌سوزی - تشدید شد. در این دوره دسته‌های رقیب طرفدار تیم‌های باشگاهی حرفه‌ای با شدت بیشتری یکدیگر را مورد هجوم قرار می‌دادند. به تدریج طرفداران «محترم» حرفه‌ای به دلیل «خشونت» گروه‌های اوباشگر از حضور در ورزشگاه‌ها چشم پوشیدند (کلات، ۲۰۰۸).

۲. روش تحقیق

از آنجا که روش تحقیق و پژوهش ارتباط نزدیک و مستقیم با موضوع پژوهش دارد و باید بر اساس نیاز پژوهشی یکی از روش‌های پژوهشی را انتخاب کرد. با دو هدف توصیف و تبیین مورد استفاده در این پژوهش، روش پیمایش مقطعی قرار خواهد گرفت که در سطح توصیف هدف نشان دادن تصویری از شرایط یا پدیده‌های مورد بررسی برای شناخت بیشتر شرایط موجود در نمونه می‌باشد. در سطح تحلیل، هدف یافتن روابط بین متغیر پیش‌بین و ملاک است و تلاش برای تبیین تغییرات یا واریانس متغیر وابسته می‌باشد. پرسشنامه پرخاشگری باس و پری (۱۹۹۲) در این تحقیق مورد استفاده قرار گرفت. این پرسشنامه حاوی ۲۹ سؤال است که چهار عامل رفتاری پرخاشگری بدنی (۹ سؤال)، پرخاشگری کلامی (۵ سؤال)، خشم (۷ سؤال) و خصومت (۸ سؤال) را مورد ارزیابی قرار می‌دهد که این عوامل تحت سه مؤلفه حرکتی یا ابزاری (پرخاشگری بدنی و کلامی)، هیجانی (خشم) و شناختی (خصومت) طبقه‌بندی می‌گردند. اعتبار فرم اصلی این پرسشنامه توسط سازندگان این پرسشنامه محاسبه شده است که برای عوامل پرخاشگری بدنی، کلامی،

خشم و خصومت به ترتیب برابر با ۰/۸۰، ۰/۷۶، ۰/۷۲ و ۰/۷۲ گزارش شده است. طیف کسب امتیاز در این پرسشنامه بین ۲۹ تا ۱۴۵ متغیر می‌باشد. با توجه به برآورد از فدراسیون، جامعه آماری ورزشکاران حدود ۱۰۰۰ نفر می‌باشد لذا حجم نمونه در حدود ۳۰۰ نفر در نظر گرفته شد. در این تحقیق از سه روش زیر برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد: بررسی اسنادی و کتابخانه‌ای، جستجو از طریق منابع الکترونیکی و مطالعه میدانی صورت گرفت.

۳. یافته‌ها

در این پژوهش مولفه‌های مورد بررسی عبارتند از:

- مؤلفه امید به زندگی: هفت نشانگر برای این مؤلفه تأیید شده‌اند. همچنین مقادیر بارعاملی حاکی مقدار قابل قبول آنها است. مدل دارای برازش مطلوب هست. نتایج مندرج در جدول ۵ نیز نشان می‌دهد نشانگرهای به کار رفته در مدل معنی دار هستند. مؤلفه رضایت شغلی: ۵ نشانگر برای این مؤلفه تأیید شده‌اند. همچنین مقادیر بارعاملی حاکی مقدار قابل قبول آنها است. نتایج نشان می‌دهد مدل دارای برازش مطلوب هست. می‌دهد نشانگرهای به کار رفته در مدل معنی دار هستند.

- مؤلفه اعتقادات مذهبی: ۸ نشانگر برای این مؤلفه تأیید شده‌اند. همچنین مقادیر بارعاملی حاکی مقدار قابل قبول آنها است. نتایج مندرج در جدول ۸ نشان می‌دهد مدل دارای برازش مطلوب است. نشانگرهای به کار رفته در مدل معنی دار هستند.

- مؤلفه محرومیت نسبی: ۶ نشانگر برای این مؤلفه تأیید شده‌اند. همچنین مقادیر بارعاملی حاکی مقدار قابل قبول آنهاست. مدل دارای برازش مطلوب هست. نشانگرهای به کار رفته در مدل معنی دار هستند.

- مؤلفه امنیت شغلی: ۶ نشانگر برای این مؤلفه تأیید شده‌اند. همچنین مقادیر بارعاملی حاکی مقدار قابل قبول آنهاست. مدل دارای برازش مطلوب هست. نشانگرهای به کار رفته در مدل معنی دار هستند.

- مدل اندازه‌گیری پرخاشگری: ۱۴ نشانگر برای این مؤلفه تأیید شده‌اند. همچنین مقادیر بارعاملی حاکی مقدار قابل قبول آنهاست. مدل دارای برازش مطلوب هست. نشانگرهای به کار رفته در مدل معنی دار هستند.

مقایسه عوامل مرتبط با پرخاشگری در مردان تکواندوکار ... ۴۹

جدول ۱. بررسی تفاوت یا عدم تفاوت پرخاشگری به تفکیک گروه با استفاده از مقایسه میانگین ها

متغیر	گروه	تعداد	میانگین	انحراف معیار
پرخاشگری	ورزشکار حرفه‌ای	۱۵۰	۹۹/۳۶	۱۷/۶۳
	ورزشکار غیرحرفه‌ای	۱۵۰	۸۱/۷۲	۱۳/۳۹

جدول بالا میانگین پرخاشگری در بین گروه ورزشکار حرفه‌ای و ورزشکار غیرحرفه‌ای را نشان می‌دهد. در این صفت گروه ورزشکار حرفه‌ای از میانگین $99/36 \pm 17/63$ و گروه ورزشکار غیرحرفه‌ای از میانگین $81/72 \pm 13/39$ برخوردارند. بنابراین تفاوتی در این صفت در دو گروه مشاهده می‌شود.

جدول ۲. آزمون مقایسه میانگین‌ها برای گروه‌های مستقل

آزمون مقایسه میانگین‌ها برای گروه‌های مستقل						آزمون لون برای برابری واریانس‌ها		تفاوت به تفکیک گروه		
فاصله اطمینان ۹۵ درصد	تفاوت انحراف استاندارد	تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری دو دامنه	درجه آزادی	T	سطح معناداری	F			
								حد پایین	حد بالا	
۱۲۹/۱۱	۳۶/۴-	۴/۴۲۴	۱۷/۸۲	-۰/۳۲	۱۴۸	۲/۳۱۵-	۰/۸۹۹	۰/۰۱۹	برابری واریانس‌ها	پرخاشگری
۱۳۰/۱۱	۳۶/۴-	۴/۴۲۴	۱۷/۸۲	-۰/۳۲	۱۴۷/۳۹۲	۲/۳۱۵-			نابرابری واریانس‌ها	

با توجه به فرضیه تحقیق و سطح معناداری دو دامنه ($0/022$) که کمتر از $0/05$ است ($0/05 < P$) و حد بالا و پایین به دست آمده با فاصله اطمینان ۹۵ درصد حکایت از تفاوت پرخاشگری به تفکیک گروه مورد مطالعه دارد و به عبارت دیگر پرخاشگری در گروه تکواندوکاران حرفه‌ای بیشتر است.

جدول ۳. بررسی تفاوت یا عدم تفاوت خشم به تفکیک گروه با استفاده از مقایسه میانگین‌ها

متغیر	گروه	تعداد	میانگین	انحراف معیار
خشم	ورزشکار مرد حرفه‌ای	۱۵۰	۲۴/۰۳	۲/۰۱
	ورزشکار مرد غیرحرفه‌ای	۱۵۰	۲۳/۰۷	۱/۸۱

جدول بالا میانگین خشم در بین گروه ورزشکاران حرفه‌ای و غیرحرفه‌ای تکواندوکار

۵۰ فصلنامه مطالعات فرهنگی اجتماعی المپیک ♦ سال اول ♦ شماره اول

استان اصفهان را نشان می‌دهد. در این صفت گروه حرفه‌ای از میانگین $24/03 \pm 2/01$ و گروه غیر حرفه‌ای از میانگین $23/07 \pm 1/81$ برخوردارند. بنابراین تفاوتی در این صفت در دو گروه مشاهده نمی‌شود.

جدول ۴. آزمون مقایسه میانگین‌ها برای گروه‌های مستقل

آزمون مقایسه میانگین‌ها برای گروه‌های مستقل						آزمون لون برای برابری واریانس‌ها		تفاوت به تفکیک گروه	
فاصله اطمینان ۹۵ درصد	تفاوت انحراف استاندارد	تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری دو دامنه	درجه آزادی	t	سطح معناداری	F		
								حد بالا	حد پایین
۳۴/۰۲	۹/۴۷-	۰/۲۵۹۱	۱/۱۴۳	۰/۵۶۹	۱۴۸	۰/۲۸۱	۰/۲۸۶	۱/۱۹۸	برابری واریانس‌ها
۳۴/۰۲	۹/۴۷-	۰/۲۵۹۱	۱/۱۴۲	۰/۵۶۹	۱۴۱/۴۳۳	۰/۲۸۱			نابرابری واریانس‌ها

با توجه به سطح معناداری دو دامنه (۰/۵۶۹) که بیشتر از ۰/۰۵ است، و حد بالا و پایین به دست آمده با فاصله اطمینان ۹۵ درصد حکایت از عدم تفاوت معنی‌دار خشم به تفکیک گروه‌های مورد مطالعه دارد به عبارت دیگر خشم در گروه ورزشکاران حرفه‌ای با ورزشکاران غیر حرفه‌ای تفاوت معناداری ندارد است و فرض دوم رد می‌شود.

جدول ۵. بررسی تفاوت یا عدم تفاوت پرخاشگری بدنی به تفکیک گروه با استفاده از مقایسه میانگین‌ها

متغیر	گروه	تعداد	میانگین	انحراف معیار
پرخاشگری بدنی	ورزشکار مرد حرفه‌ای	۱۵۰	۳۴/۱۰	۲/۳۱
	ورزشکار مرد غیر حرفه‌ای	۱۵۰	۳۶/۷۹	۱/۹۷

جدول بالا میانگین پرخاشگری بدنی در بین گروه تکواندو کارمرد حرفه‌ای و غیر حرفه‌ای را نشان می‌دهد. در این صفت گروه حرفه‌ای از میانگین $34/10 \pm 2/31$ و گروه غیر حرفه‌ای از میانگین $36/79 \pm 1/97$ برخوردارند. بنابراین تفاوتی در این صفت در دو گروه مشاهده نمی‌شود.

مقایسه عوامل مرتبط با پرخاشگری در مردان تکواندوکار ... ۵۱

جدول ۶. آزمون مقایسه میانگین‌ها برای گروه‌های مستقل

آزمون مقایسه میانگین‌ها برای گروه‌های مستقل						آزمون لون برای برابری واریانس‌ها		تفاوت به تفکیک گروه	
فاصله اطمینان ۹۵ درصد	تفاوت انحراف استاندارد	تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری دو دامنه	درجه آزادی	T	سطح معناداری	F		
								حد پایین	حد بالا
۴۱/۰۹۱	۱۰/۲۳	۰/۳۴	۲/۶۹-	۰/۰۶۱	۱۴۸	۰/۳۹۳	۰/۵۸۹	برابری واریانس‌ها	پرخاشگری بدنی
۴۱/۰۹۱	۱۰/۲۳	۰/۳۴	۲/۶۹-	۰/۰۶۱	۱۴۲/۴۹۳	۰/۳۷۶		نابرابری واریانس‌ها	

با توجه به فرضیه تحقیق و سطح معنی داری دو دامنه (۰/۰۶۱) که بیشتر از ۰/۰۵ است و حد بالا و پایین به دست آمده با فاصله اطمینان ۹۵ درصد نشانگر عدم تفاوت معنادار پرخاشگری بدنی به تفکیک گروه‌های مورد مطالعه است. به عبارت دیگر پرخاشگری بدنی در گروه تکوندکار حرفه‌ای و غیر حرفه‌ای تفاوت معناداری ندارد و فرض سوم نیز رد می‌شود.

جدول ۷. بررسی تفاوت یا عدم تفاوت پرخاشگری کلامی به تفکیک گروه با استفاده از مقایسه میانگین‌ها

متغیر	گروه	تعداد	میانگین	انحراف معیار
پرخاشگری کلامی	ورزشکار مرد حرفه‌ای	۱۵۰	۱۹/۰۹	۱/۲۱
	ورزشکار مرد غیرحرفه‌ای	۱۵۰	۱۴/۴۹	۱/۷۹

جدول بالا میانگین پرخاشگری کلامی در بین گروه ورزشکار مرد حرفه‌ای و غیر حرفه‌ای را نشان می‌دهد. در این صفت گروه ورزشکار حرفه‌ای از میانگین $19/09 \pm 1/21$ و گروه غیر حرفه‌ای از میانگین $14/49 \pm 1/79$ برخوردارند. بنابراین تفاوتی در این صفت در دو گروه مشاهده می‌شود.

جدول ۸. آزمون مقایسه میانگین‌ها برای گروه‌های مستقل

آزمون مقایسه میانگین‌ها برای گروه‌های مستقل						آزمون لون برای برابری واریانس‌ها		تفاوت به تفکیک گروه			
فاصله اطمینان ۹۵ درصد	حد بالا	حد پایین	تفاوت انحراف استاندارد	تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری دو دامنه	درجه آزادی	T			سطح معناداری	F
								۲۲/۰۲	۸/۶۱		
۲۲/۰۲	۸/۶۱	۸/۶۱	-۰/۵۸۲۷	۴/۵۹	۰/۰۲۹	۱۴۶/۶۸۱	۲/۰۱۲			نابرابری واریانس‌ها	

با توجه به فرضیه تحقیق و سطح معنی داری دو دامنه (۰/۰۲۹) که کمتر از ۰/۰۵ است، و حد بالا و پایین به دست آمده با فاصله اطمینان ۹۵ درصد نشانگر تفاوت معنادار پرخاشگری کلامی به تفکیک گروه‌های مورد مطالعه است به عبارت دیگر پرخاشگری کلامی در گروه ورزشکاران حرفه‌ای بیشتر از غیر حرفه‌ای است و تفاوت معنی داری وجود دارد و فرض چهارم تایید می‌شود.

جدول ۹. بررسی تفاوت یا عدم تفاوت خصومتبه تفکیک گروه با استفاده از مقایسه میانگین‌ها

متغیر	گروه	تعداد	میانگین	انحراف معیار
خصومت	ورزشکار مرد حرفه‌ای	۱۵۰	۲۹/۳۴	۲/۴۵
	ورزشکار مرد غیر حرفه‌ای	۱۵۰	۲۴/۲۸	۳/۳۲

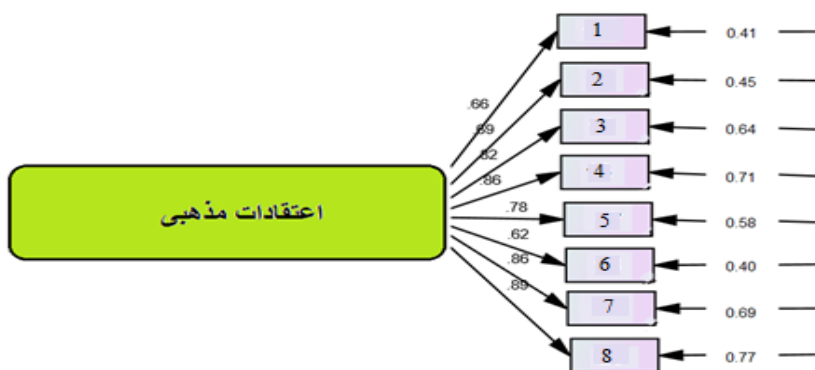
جدول بالا میانگین خصومت در بین گروه تکواندوکار حرفه‌ای و غیر حرفه‌ای را نشان می‌دهد. در این صفت گروه تکواندوکار مرد حرفه‌ای از میانگین $29/34 \pm 2/45$ و گروه غیر حرفه‌ای از میانگین $24/28 \pm 3/32$ برخوردارند. بنابراین تفاوتی در این صفت در دو گروه مشاهده می‌شود.

مقایسه عوامل مرتبط با پرخاشگری در مردان تکواندوکار ... ۵۳

جدول ۱۰. آزمون مقایسه میانگین‌ها برای گروه‌های مستقل

آزمون مقایسه میانگین‌ها برای گروه‌های مستقل						آزمون لون برای برابری واریانس‌ها		تفاوت به تفکیک گروه	خصوصیت
فاصله اطمینان ۹۵ درصد	تفاوت انحراف استاندارد	تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری دو دامنه	درجه آزادی	t	سطح معناداری	F		
								حد بالا	حد پایین
۳۸/۰۰۹	۹/۵۲	-۰/۸۶۹۹	۵/۵۹	۰/۰۳۱	۱۴۸	۲/۴۰۲	۰/۶۸۱	۰/۰۳۸	برابری واریانس‌ها
۳۸/۰۰۹	۹/۵۲	-۰/۸۶۹۹	۵/۵۹	۰/۰۳۱	۱۴۷/۹۰۳	۲/۴۰۲			نابرابری واریانس‌ها

با توجه به فرضیه تحقیق و سطح معنی داری دو دامنه (۰/۰۳۱) که کمتر از ۰/۰۵ است و حد بالا و پایین به دست آمده با فاصله اطمینان ۹۵ درصد نشانگر تفاوت معنی دار شاخص خصومت به تفکیک گروه‌های مورد مطالعه است به عبارت دیگر خصومت در گروه ورزشکاران مرد حرفه‌ای و غیر حرفه‌ای تفاوت معنی داری وجود دارد و فرض پنجم تأیید می‌شود. در ادامه به بررسی داده‌های مرتبط با اعتقادات مذهبی نیز در تکواندوکاران حرفه‌ای بررسی شد. نتایج مندرج در شکل (۱) نشان می‌دهد؛ ۸ نشانگر برای این مؤلفه تأیید شده‌اند. همچنین مقادیر بارعاملی حاکی از مقدار قابل قبول آنها است. نتایج مندرج در جدول (۱۱) نشان می‌دهد مدل دارای برازش مطلوب هست.

شکل ۱. مدل اندازه گیری اعتقادات مذهبی با بارهای عاملی استاندارد

جدول ۱۱. شاخص‌های برازش مدل اعتقادات مذهبی

وضعیت	مقدار گزارش شده	حد مطلوب	شاخص‌های برازندگی
مطلوب	۰/۹۱۲	بزرگ‌تر از ۰/۹	شاخص برازندگی مطلق (GFI)
مطلوب	۰/۹۰۴	بزرگ‌تر از ۰/۹	شاخص برازندگی مقایسه‌ای (CFI)
مطلوب	۰/۹۰۷	بزرگ‌تر از ۰/۹	شاخص برازندگی فزاینده (IFI)
مطلوب	۰/۹۷۳	بزرگ‌تر از ۰/۹	شاخص نرم نشده (NFI)
مطلوب	۰/۰۶۰	نزدیک به صفر	ریشه میانگین مجذور خطای تقریب (RMSEA)

جدول ۱۲. معناداری و بار عاملی نشانگرهای اعتقادات مذهبی

نشانگر	بار عاملی تخمین زده شده	خطای استاندارد	مدار T	سطح معنی داری
۱	۰۰۰/۱			
۲	۰/۹۴۷	۰/۱۱۷	۰۷۱/۸	۰/۰۰۰
۳	۰۶۲/۱	۰/۱۱۲	۵۱۳/۹	۰/۰۰۰
۴	۱۷۲/۱	۰/۱۲۰	۷۹۳/۹	۰/۰۰۰
۵	۰/۹۷۷	۰/۱۰۸	۹/۰۱۶	۰/۰۰۰
۶	۰/۷۵۱	۰/۱۰۰	۵۳۷/۷	۰/۰۰۰
۷	۰۷۴/۱	۰/۱۱۰	۷۴۵/۹	۰/۰۰۰
۸	۲۳۴/۱	۰/۱۲۲	۱۴۶	۰/۰۰۰

نتایج مندرج در جدول (۱۲) نیز نشان می‌دهد نشانگرهای به کار رفته در مدل معنی دار هستند. در اینجا به بررسی مدل اندازه گیری پرخاشگری با توجه به ۱۴ مؤلفه مورد نظر از تفکیک سوال‌ها طبق اخذ نظرات نخبگی می‌پردازیم. نتایج مندرج در شکل (۲) نشان می‌دهد؛ ۱۴ نشانگر برای این مؤلفه تأیید شده‌اند. همچنین مقادیر بار عاملی حاکی از مقدار قابل قبول آنها است. نتایج مندرج در جدول (۱۴) نشان می‌دهد مدل دارای برازش مطلوب است.

مقایسه عوامل مرتبط با پرخاشگری در مردان تکواندوکار ... ۵۵

شکل ۲. مدل اندازه گیری پرخاشگری با بارهای عاملی استاندارد

جدول ۱۳. شاخص‌های برازش مدل پرخاشگری

وضعیت	مقدار گزارش شده	حد مطلوب	شاخص‌های برازندگی
مطلوب	۰/۹۲۴	بزرگ‌تر از ۰/۹	شاخص برازندگی مطلق (GFI)
مطلوب	۰/۹۰۷	بزرگ‌تر از ۰/۹	شاخص برازندگی مقایسه‌ای (CFI)
مطلوب	۰/۹۷۰	بزرگ‌تر از ۰/۹	شاخص برازندگی فزاینده (IFI)
مطلوب	۰/۹۰۵	بزرگ‌تر از ۰/۹	شاخص نرم نشده (NFI)
مطلوب	۰/۰۴۹	نزدیک به صفر	ریشه میانگین مجذور خطای تقریب (RMSEA)

نتایج مندرج در جدول (۱۴) نیز نشان می‌دهد نشانگرهای به کار رفته در مدل معنی‌دار هستند.

جدول ۱۴. معناداری و بار عاملی نشانگرهای پرخاشگری

نشانگر	بارعاملی تخمین زده شده	خطای استاندارد	مدار T	سطح معنی داری
۱	۰۰۰/۱			
۲	۰/۹۸۴	۰/۱۲۲	۰۵۷/۸	۰/۰۰۰
۳	۰/۸۱۰	۰/۱۳۸	۸۵۲/۵	۰/۰۰۰
۴	۰۵۴/۱	۰/۱۴۰	۵۰۵/۷	۰/۰۰۰
۵	۰/۸۳۶	۰/۱۵۰	۵۹۴/۵	۰/۰۰۰
۶	۰/۹۴۶	۰/۱۲۸	۳۸۰/۷	۰/۰۰۰
۷	۱۸۵/۱	۰/۱۶۰	۴۲۵/۷	۰/۰۰۰
۸	۰/۹۲۰	۰/۱۳۲	۹۵۹/۶	۰/۰۰۰
۹	۳۱۹/۱	۰/۱۸۱	۲۷۱/۷	۰/۰۰۰
۱۰	۲۰۹/۱	۰/۱۴۱	۵۹۵/۸	۰/۰۰۰
۱۱	۲۳۰/۱	۰/۱۵۴	۰۰۴/۸	۰/۰۰۰
۱۲	۱۱۹/۱	۰/۱۴۲	۸۸۲/۷	۰/۰۰۰
۱۳	۰/۹۱۰	۰/۱۳۹	۵۲۷/۶	۰/۰۰۰
۱۴	۳۱۹/۱	۰/۱۳۰	۳۸۴/۹	۰/۰۰۰

۴. نتیجه گیری

اساس اطلاعات حاصل این پژوهش، از نظر پرخاشگری، که اعمال خشونت به دو شیوه جسمانی و کلامی است و رفتار پرخاشگرانه را خشونت و کلام پرخاشگرانه را پرخاشگری گویند. استدلال مارش این است که پرخاشگری غریزی نهفته در نوع بشر سبب گردهمایی افراد دسته‌ها می‌گردد. وی منکر تأثیر عوامل اجتماعی در شکل‌گیری چنین جمعیت‌هایی می‌گردد و معتقد است که پرخاشگری غریزی به دلیل فطری بودنش در کلیه انسان‌ها، اعم از زن و مرد و در کلیه جوامع و تمدن‌ها وجود دارد. در این دیدگاه، پرخاشگری به عنوان جنبه‌ای سودمند و در واقع کارکردی از طبیعت انسان و یکی از غرایز حیاتی تعریف و در نظر گرفته می‌شود. در صورتی که مجراهای اجتماعی سودمندی (مثل فعالیت‌های ورزشی یا دعوای کوچک) برای هدایت و تحمل پرخاشگری وجود داشته باشد، این امکان وجود دارد که پرخاشگری به افزایش انسجام اجتماعی در جامعه کمک کند و با نتیجه این پژوهش همخوانی ندارد. شواهد نشان می‌دهند که اگرچه بسیاری از هواداران باشگاه‌ها بدون قصد و نیت قبلی به اوباشگری کشیده می‌شوند، گروهی که هسته اوباش را تشکیل می‌دهند زد و خورد و پرخاشگری حاشیه مسابقات را جزء ناگسسته‌ی حرفه‌ای به شمار

می‌آورند (وانگ، ۲۰۱۲).

تفاوت معناداری بین دو گروه ورزشکاران مرد حرفه‌ای و نیمه حرفه‌ای رشته تکواندو وجود دارد و پرخاشگری در حرفه‌ای‌ها بیشتر است. در خصوص متغیر خشم که شامل احساساتی است که شدت آن از تهییج یا آزار خفیف تا خشم یا جنون شدید متفاوت است و حالت هیجانی و روانی-زیست‌شناختی است، که از نظر شدت در دامنه‌ای از تحریک کم یا آزار خفیف تا خشم جنون‌آمیز و خشونت شدید قرار می‌گیرد و با استفاده از ۷ سوال سنجیده می‌گردد تفاوت معنی داری بین دو گروه مشاهده نشد. پرخاشگری بدنی هم که شامل رفتارهایی مثل زدن-لگد زدن-گاززدن است به رفتار قابل مشاهده اطلاق می‌شود و در پرسشنامه باس و پری پرخاشگری بدنی، شامل ۹ گویه است، در بین دو گروه تفاوت معنی داری نداشت. پرخاشگری کلامی که می‌تواند شامل: فریاد زدن، رنجاندن و ... باشد که با ۵ گویه بررسی می‌گردد، در ورزشکاران حرفه‌ای در مقایسه با گروه غیر حرفه‌ای نیز بیشتر بود. در خصوص خصومت که اغلب در بردارنده احساسات همراه با خشم است، ولی این مفهوم مجموعه پیچیده‌ای از نگرش‌های برانگیزاننده رفتارهای پرخاشگرانه نسبت به تخریب اشیا یا صدمه زدن به سایر افراد را در برمی‌گیرد، تفاوت معنادار بین دو گروه مشاهده شد. در کل می‌توان جمع بندی نمود که نصری و دماوندی (۱۳۸۵) به بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی و پرخاشگری در ورزش پرداخته است. برخی از نتایج این تحقیق عبارتند از: الف) گروه تماشاچیان متعصب دارای رفتار پرخاشگرانه بیشتری هستند، ب) تماشاچیان دارای عزت نفس پایین، احساسات و رفتار پرخاشگرانه بیشتری بروز می‌دهند، ج) بین ویژگی‌های هیجان‌خواهی، برونگرایی با رفتارهای خصمانه رابطه مثبت وجود دارد. شواهد نشان می‌دهند که اگر چه بسیاری از ورزشکاران بدون قصد و نیت قبلی به پرخاشگری کشیده می‌شوند، گروهی که هسته آن را تشکیل می‌دهند زد و خورد و پرخاشگری حاشیه مسابقات را جزء ناگسستگی حرفه‌ای به شمار می‌آورند (وانگ، ۲۰۱۲).

پژوهش‌های تاریخی دوال و همکارانش حاکی از این بود که حرفه‌ای از اواخر قرن نوزدهم بستری برای تجلی رقابت‌های محلی بود و خشونت همراه با آن بخشی از یک انگاره قدیمی ملازم با این ورزش محسوب می‌شود. بخش‌هایی از لایه‌های پایینی طبقه کارگر که در خیابان‌ها جامعه‌پذیر شده بودند و اغلب در معرض الگوهایی از پرخاشگری و خشونت قرار داشتند که برای افراد خشن و بز ن بهادر منزلت بالایی قائل بود. به تعبیر

دوال و همکارانش، خشونت و بی‌نظمی‌های طرفداران تیم‌های حرفه‌ای خصلت ملازم بازی حرفه‌ای است و اکثر رفتارهای خشونت‌آمیز و اوباشگرانه فعلی در عرصه حرفه‌ای چیز جدیدی نیستند، بلکه رسانه‌ها به گونه‌ای مبادرت به انعکاس چنین رویدادهایی می‌کنند که گویی وقایع تازه‌ای هستند (محمدی به نقل از دوال، ۲۰۰۶). بختیار و همکاران (۱۳۹۶) به بررسی و تحلیل میزان پرخاشگری بالقوه در نواحی اقلیمی استان کردستان پرداختند و عنوان نمودند که بررسی ارتباط بین سلامت روانی و رفتار انسان با شرایط اقلیمی و جوی مورد توجه بسیاری از محققان علوم رفتاری و اجتماعی قرار دارد. نتایج نشان داد که در استان کردستان ساکنان نواحی سردسیر از میزان پرخاشگری کل، بدنی، کلامی، خشم و خصومت بیشتری نسبت به ساکنان نواحی گرمسیر برخوردارند و میزان پرخاشگری در مردان بیشتر از زنان است. پرخاشگری در مردان بیشتر به صورت بدنی ظاهر می‌شود، در حالی که پرخاشگری زنان بیشتر به صورت کلامی است. در نواحی گرم و مرطوب استان، میزان پرخاشگری از نوع خشم و خصومت در مردان بود. نتایج مورد بررسی از تأثیر عوامل فرهنگی با مؤلفه اعتقادات مذهبی با ۸ نشانگر نشان داد که اعتقادات مذهبی تأثیر معنی‌داری بر پرخاشگری ندارد و حاکی از برازش مطلوب و مناسب مدل می‌باشد. لذا پیشنهادات ارائه شده بدین شرح است:

- توجه به نوع ورزش در تأثیر آن بر خشونت، مقایسه اثرات ورزش‌های ملایم و کم‌شدت در بروز و اثرگذاری بر خشونت در تحقیقات آتی، بررسی تغییر در میزان سطح هورمون‌ها یا شبه هورمون‌های مؤثر بر خشونت، مقایسه تأثیر ورزش در بانوان در تغییرات احتمالی خشونت، ضمناً بررسی تأثیر و ارتباط ورزش و خشونت در سنین مختلف، اجرای چنین تحقیقاتی به صورت ملی انجام شود و نتایج آن مقایسه گردد.

- برنامه‌های متنوع فرهنگی، سیاسی و اجتماعی در راستای افزایش اعتقادات مذهبی در ورزشکاران حرفه‌ای رشته تکواندو اجرا شود.

- شور و نشاط دینی و فرهنگی موجب تقویت اعتقادات و باورهای دینی است و در این شرایط که تهاجم فرهنگی جامعه اسلامی را نشانه رفته، باید خلاقانه عمل کرد. برای کاهش آسیب‌های اجتماعی باید تلاش کنیم تا برنامه‌های دینی، مذهبی و فرهنگی در جامعه افزایش یابد، چرا که کمرنگ شدن اعتقادات دینی، آسیب‌های اجتماعی را افزایش داده است. برگزاری اردوهای تربیتی و فرهنگی، تقویت برنامه‌های مرتبط با ترویج نماز،

اجرای برنامه‌های نشاط آور گروهی و برخی برنامه‌ها در حوزه تقویت باورهای دینی می‌تواند نقش موثری در این زمینه داشته باشد.

- یکی از اساسی‌ترین ابعاد دین مناسک و رفتارهای دینی است که نقش مهمی در بازتولید باورها و اعتقادات دینی چه در بعد اجتماعی و چه در بعد فردی دارد. انقلاب اسلامی که منجر به احیای دینی و ورود آن به تمام عرصه‌های زندگی شهروندان ایرانی شد، باعث شد که باورهای اسلامی و همچنین طرز نگاه به نوع دینداری، شکل ورزشی‌های دینی، نهاد دین و جریان مدرن شدن جامعه تغییر کند (آزاد ارمکی و غیاثوند، ۱۳۸۱). در کشور ما که اکثریت جمعیت پیرو اسلام و مذهب شیعه هستند، مناسک و رفتارهای دینی مانند نماز و روزه، شرکت در مراسم‌هایی مثل تاسوعا و عاشورا، اعیاد مذهبی و غیره اهمیت زیادی دارند. گستردگی، قدمت و پویایی این مراسم و مناسک در فرهنگ ایرانی چنان است که می‌توان گفت کمتر پدیده اجتماعی در کشور به این وسعت می‌رسد (جمشیدیها و قبادی، ۱۳۸۶).

- جوانان به عنوان گروهی مهم از مخاطبان، امروزه در معرض رسانه‌های نوین قرار گرفته‌اند و طبیعی است که از تأثیرات رسانه‌ها در امان نیستند. به عبارت دیگر جوانان، مستعدترین گروهی هستند که تحت تأثیر این تحولات قرار گرفته‌اند. جوانان یکی از بزرگترین سرمایه‌های هر کشور محسوب می‌شوند و یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های هر خانواده‌ای به ثمر رسیدن و رشد دادن جوانان متعهد و پایبند به ارزش‌های جامعه می‌باشد. یکی از جلوه‌های پایبندی به ارزش‌ها به خصوص ارزش‌های دینی شرکت در مراسم‌ها و تجمع‌های مذهبی (شرکت در نمازهای جمعه و جماعت، شرکت در عزاداری‌های ائمه معصومین (ع)، برگزاری پرشکوه مراسم‌ها و تجمعات دینی) است. تماس با ارزش‌های مذهبی در تشکیل شخصیت تأثیر بسیاری دارد و جوانان را وادار می‌کند وجود خود را به منزله جزء و تابعی از جهان بزرگ بدانند (احمدی، ۱۳۷۵: ۶۱).

می‌توان نتیجه‌گیری کرد که با استفاده درست و هدفمند از رسانه‌های نوین مانند صدا و سیما و شبکه‌های اجتماعی و تولید برنامه‌های مشوق جهت افزایش هویت دینی افراد جامعه می‌توان انتظار داشت حرکت به سمت ارتقای سطح دینداری در کل جامعه با کیفیت مطلوب پیش رود.

فهرست منابع

الف) منابع فارسی

- بلبلی، فریده، غلامزاده مریم (۱۳۹۸)، بررسی تاثیر بازی های رایانه ای بر پرخاشگری کودکان ۷ تا ۹، **پژوهشنامه اورمزد**، تابستان، دوره، شماره ۴۷ (ضمیمه شماره ۲): ۵۷-۶۴.
- تیموری ص. تیموری الف. (۱۳۹۱)، گزارش تجربه و کارکرد بررسی تأثیر ورزش بر کاهش پرخاشگری در نوجوانان، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، **همایش ملی و اولین همایش بین المللی تجارت و کارکردهای مطلوب نظام مراقبت های اولیه بهداشتی حسینی**، سید مهران (۱۳۷۸). **رابطه هیجان خواهی، برون گرایی و خشم در نوجوانان پسر بزهکار و عادی شهر جامعه شناسی ورزشی استان تهران**. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده علوم تربیتی
- رحمتی، م، محسنی ت (۱۳۸۲)، بررسی عامل های جامعه شناختی خشونت و پرخاشگری تماشاگران فوتبال مطالعه موردی: شهر جامعه شناسی ورزشی استان تهران، **المپیک**، پاییز و زمستان، دوره ۱۱، شماره ۴-۳ (پیاپی ۲۴): ۷۷-۹۱.
- رستمی، حسین، فتحی آیت اله، خیری ایاز (۱۳۹۸)، بررسی اثربخشی آموزش ذهن آگاهی در کاهش پرخاشگری و افزایش سلامت روانی سربازان، **آموزش بهداشت و ارتقای سلامت ایران**، بهار، دوره ۷، شماره ۱: ۱۱۷-۱۰۹.
- ساحشوری، ف، قطنیان، س (۱۳۹۰) ارتباط میان پرخاشگری، احساس خود کارآمدی و عملکرد ورزشی، **نخستین همایش ملی دستاوردهای جدید علمی در توسعه ورزش و تربیت بدنی شعبانی بهار**، غلامرضا و عرفانی، نصراله و هادی پور، مجتبی. (۱۳۸۵)، مقایسه و بررسی ارتباط بین ویژگی های شخصیتی و میزان پرخاشگری در ورزشکاران مرد رشته های منتخب ورزشی شهرستان همدان. **پژوهش در علوم ورزشی**. شماره چهاردهم: ۱۱۲-۹۹
- محمودی نیا، سعید، سپاه منصور مژگان، امامی پور سوزان، حسینی فریبا (۱۳۹۸)، اثر آموزش جایگزین پرخاشگری بر تکانش گری و راهبردهای شناختی مثبت و منفی تنظیم هیجان در پسران نوجوان بزهکار، **مطالعات روان شناختی**، تابستان، دوره ۱۵، شماره ۲: ۱۰۹-۹۲.
- نژادسجادی، سیداحمد، گودری ریحانه، قهرمان تبریزی کوروش (۱۳۹۷)، شناسایی عوامل بروز پرخاشگری در بازیکنان لیگ برتر فوتبال بانوان، **مطالعات روان شناسی ورزشی**، مطالعات روان شناسی ورزشی
- نصری، صادق و دمانندی، ابراهیم (۱۳۸۵)، رابطه ویژگی های شخصیتی و پرخاشگری در تماشاچیان فوتبال. **روانشناسی و علوم تربیتی**. شماره ۱: ۵۴-۵۹
- همتی نژاد مهرعلی، رحمانی نیا فرهاد، صالحی سیروس، کیالاشکی رشاد (۱۳۷۹)، بررسی عوامل پرخاشگری در میدان های ورزشی از دیدگاه ورزشکاران، تماشاگران و متخصصان تربیت بدنی، **المپیک**، پاییز و زمستان، دوره ۸، شماره ۴-۳ (۱۸): ۴۶-۳۹.

(ب) منابع لاتین

- Armstrong, G. and Giulianotti, R., eds (2001), **Fear and Loathing in World Football**. Oxford and New York: Berg
- Barthelme Juan. J. (2009). The Relationship between Aggression and the Big Five Personality Factors in Predicting Academic Success, **Journal of Human Behavior in the Social Environment**. Volume 19. Issue 2. Pp 159 – 170.
- Becmand.W. (2006). Personality and mood of former elite athletes 'descriptive study. Int. s. **Sport Med**: No 22. Pp 215-221
- Berkowitz, L. (2003). Affect, Aggression, and Behavior. In R. J. Davidson, K. R. Scherer, & H. H. Goldsmith (Eds.), **Handbook of Affective Science** (pp. 804-823). New York: Oxford University Press.
- Breuer ME, McGinnis MY, Lumia AR, Possidente BP.(2001), Aggression in male rats receiving anabolic androgenic steroids: effects of social and environmental provocation. **Horm Behav**;40:409-18